

Glossa de Julienne Lusenge, Premi ICIP Constructors de Pau 2020

Bona tarda,

Va passar fa uns anys. Vuit o més, no ho recordo bé. Jo acabava d'arribar a la República Democràtica del Congo per cobrir una nova onada de violència de diversos grups rebels a l'est del país i vaig pujar a un petit turó a les afores de la ciutat de Bukavu per trobar respostes. Per entendre. Allà a dalt, m'havien dit, hi havia un hospital on atenien els ferits. Recordo la imatge que em vaig trobar com si fos avui: en el pati interior, en un rectangle d'herba verda envoltat de passadissos, s'amuntegaven centenars de dones que esperaven ser ateses. Hi havia dones de totes les edats: grans, joves, nenes, mares amb els seus fills lligats a l'esquena... La majoria esperaven pacientment, en silenci, que s'obris la porta de la consulta dels metges i les atenguessin de les seves ferides. Moltes, la majoria, havien estat violades salvatgement per homes armats.

Vaig començar a parlar amb una dona d'uns 80 anys que per caminar necessitava l'ajuda d'una crossa de fusta. Quan li va arribar el torn, em va deixar entrar amb ella a la consulta. Recordo com el doctor la va convidar a seure, li va somriure i li va començar a preguntar:

- Com ha anat el viatge? D'on ve vostè? Ja ha menjat avui?

El metge va continuar amb els interrogants: es va interessar per com era casa seva i amb qui vivia, i li va comentar com de maca era aquella regió, aquelles muntanyes verdes i les vaques que hi pasturen. La coneixia bé, li va dir. Li va preguntar també si ella treballava el camp, les verdures que hi conreava o si havia anat bé la collita anterior.

Després d'explorar-la i explicar-li què hauria de fer per tractar-se i recuperar-se de les ferides, la dona va marxar i ens vam quedar un moment a soles a l'habitació, el doctor i jo. Li vaig dir que no entenia el que acabava de passar:

- Doctor, allà a fora - li vaig dir - hi ha desenes de dones que necessiten ajuda. Centenars. I vostè s'ha passat una bona estona parlant del no res i preguntant coses sobre el poble o la vida d'aquesta dona enlloc d'atendre-la ràpidament per poder ajudar la següent.

El doctor em va mirar, va somriure i va assenyalar la porta amb el cap:

- Aquestes dones -em va dir- entren a aquesta consulta com a víctimes de la maldat més pura i d'un dolor insuportable, però si les vull sanar del tot, no només físicament, haig de mirar-les als ulls i parlar amb elles per no tractar-les com a víctimes sinó com a supervivents.

Hi ha una diferència clau: mentre la víctima pateix pel passat, la supervivent mira cap al futur. I per a dones que han tocat fons, a qui han destrossat el seu cos i les seves vides, no és només una qüestió d'esperança, és una qüestió de dignitat.

Aquella lliçó me la va ensenyar un doctor que ha dedicat la seva vida a curar les dones que han patit violència sexual a la República Democràtica del Congo. Potser els sona el seu nom: el doctor congolès Denis Mukwege, guanyador del Nobel de la Pau l'any 2018.

Quan sento parlar la Julienne Lusenge, sempre recordo el que vaig veure aquell dia a la consulta del doctor Mukwege en aquell hospital, a dalt d'un turó. M'ho recorda la potència i la força de les paraules de la Julienne, però també la seva empatia, l'orgull i la dignitat que transpiren les paraules i actes d'aquesta incansable activista que fa més de 20 anys que treballa per la defensa dels drets de les dones.

Perquè la Julienne, a qui tenim l'immens honor de tenir avui entre nosaltres, no és només una aferrissada defensora dels drets humans que, després d'escoltar centenars de dones com a periodista (quin orgull de companya de professió!), es va rebel·lar davant de tant de patiment i va fundar fa més de dues dècades l'organització Solidaritat Femenina per la Pau i el Desenvolupament Integral (SOFEPADI) que dona suport mèdic, legal i psicològic a les supervivents i les ajuda a reintegrar-se en les seves comunitats, a més de donar suport als fills nascuts de violacions. La Julienne, insisteixo, no és només una dona inesgotable, que en veure les enormes necessitats al terreny va fundar un hospital on han tractat a milers de dones o, l'any 2007, va cofundar el Fons per les Dones Congoleeses per obtenir mitjans econòmics per donar suport financerament a més i més dones. Per ajudar-les a ser independents.

La Julienne és, sobretot, una dona valenta. Molt valenta. Que a causa del seu lideratge i valentia, de la seva lluita contra la impunitat assenyalant nacionalment i internacional els culpables i botxins de la violència contra les dones, ha rebut amenaces i atacs; però, tot i això, ha continuat alçant la veu sense importar-li les conseqüències.

La Julienne s'ha adaptat als temps difícils que vivim. En els pitjors mesos de la pandèmia de la Covid, quan tot el món es va paraitzar (moltes organitzacions humanitàries internacionals incloses), la Julienne i el seu equip van reforçar la seva lluita. Ella va liderar diversos projectes per sensibilitzar la societat congoleesa en la lluita contra el virus, amb la distribució de milers de mascaretes i gel sanitari, o enviant missatges per ràdio o internet a barris en risc. Però encara va fer més: observar i escoltar. Gràcies a això, la Julienne va detectar ben aviat que els problemes en clau femenina anaven molt més enllà de la seva relació amb el virus.

Van detectar un augment de la vulnerabilitat de les dones i noies joves a causa de la pandèmia. Van confirmar que estaven augmentant de manera alarmant els casos d'abús sexual, matrimonis infantils, embarassos no desitjats o noies que van haver de prostituir-se per sobreviure. El confinament, que va significar el tancament d'escoles i mercats, va afectar especialment els joves; i les dones van rebre la pitjor part del cop econòmic derivat de la Covid, ja que són elles les que majoritàriament s'ocupen de les feines de l'economia informal. Davant d'aquesta situació, la Julienne va començar una lluita aferrissada contra la pandèmia i per donar suport a milers de dones, amb programes d'educació reproductiva o contra l'abús infantil o la violència domèstica.

Quan el context era més difícil que mai, amb una pandèmia global mai viscuda en els nostres temps, la Julienne va reaccionar com sempre ho havia fet: treballant per ajudar.

La Julienne és també una dona rebel. Fa uns anys, quan va rebre el Premi Internacional dels Drets de la Dona a la seu de Nacions Unides a Ginebra (un dels molts reconeixements que li han donat en els darrers anys), va fer un discurs lluny del victimisme. Va dir: "El Congo no és la capital mundial de les dones violades. És la capital mundial de les dones valentes que lluiten i mostren solidaritat per defensar els seus drets i per defensar la pau".

"No som víctimes!", va dir ben alt la Julienne.

El seu crit és un crit rebel, que rebutja la crueltat de reduir les víctimes a ser només la seva ferida. Que s'oposa enèrgicament a reduir tota l'existència d'una persona, el seu passat, els seus èxits, anhels o somnis, al seu moment més dur del seu present. Ser dona violada. Com si tot el que era aquella persona abans o tot el que serà després no valgués per a res. Com si el que cadascun de nosaltres fa amb el que li passa no ens definís molt més que allò que ens passa. Amb la seva feina i amb el seu compromís, Julienne acompanya i dona suport a milers de dones congoleeses amb fermesa, determinació i humanitat, qualitats indispensables per poder construir el futur. Fermesa, determinació i humanitat.

“No som víctimes!”, va dir ben alt la Julienne.

En els més de 20 anys que fa que cobreixo l'Àfrica com a periodista, he vist situacions extremes (també de positives, clar), de vegades situacions de guerra, de violència inexplicable, o de crisis de fam o d'epidèmies. Totes elles tenen una cosa en comú: quan tot s'enfonsa, quan la situació és més complicada, la dona sempre és la peça més fiable perquè, quan parla del futur, ho fa en primera persona del plural. No és ella, són ells i elles.

“No som víctimes!”, va dir ben alt la Julienne.

La Julienne és una dona admirable perquè dóna suport a aquestes dones que han patit un dolor terrible, perquè les mira als ulls i les tracta com a supervivents. No com a víctimes. Però sobretot perquè quan sembla que no poden superar el dolor, els dona esperança i fa un miracle: les converteix en agents del canvi. Tot i que moltes dones arriben a les seves mans en un moment de debilitat, no dubta en donar-los el rol de líders i les convida a assolir els canvis que elles volen a les seves vides. Les converteix en motors per fer una societat millor.

Quan veig la feina de la Julienne, quan escolto les seves paraules i m'admiro amb la seva determinació i compromís, penso en una expressió que els meus amics congoleesos utilitzen freqüentment: “On est ensemble”.

Estem junts en això, Julienne.

Perquè el món no està perdut. Està esperant que la Julienne, i dones i homes com ella, ocupin el lloc que els correspon.

Moltes gràcies per la teva feina.

Xavier Aldekoa, periodista

Barcelona, 20 de setembre de 2021